

SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI PROGRAMU
WSPIERANIA RODZINY DLA MIASTA
RACIBÓRZ ZA ROK 2021

Rada Miasta Racibórz Uchwałą nr XXVII/243/2020 z dnia 29 kwietnia 2020 roku przyjęła Program Wspierania Rodziny dla Miasta Racibórz na lata 2020-2022, który powstał w oparciu o artykuł 176 pkt 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz.447).

Ustawa wprowadziła zadania oraz obowiązki sprawozdawcze, które obligują wójtów, burmistrzów i prezydentów do przygotowania sprawozdań dotyczących realizacji zadań wynikających z ww. ustawy do dnia 31 marca każdego roku.

Katalog zadań, realizowanych przez samorząd gminny zawiera:

- 1) opracowanie i realizację 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny;
- 2) tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;
- 3) tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego, oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez:
 - a) zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
 - b) organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających,
 - c) prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci;
- 4) finansowanie:
 - a) podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny,
 - b) kosztów związanych z udzielaniem pomocy, ponoszonych przez rodziny wspierające;
- 5) współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym;
- 6) sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego;
- 7) prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka w rodzinie zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy.

Zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej są realizowane zgodnie z zasadą pomocniczości, zwłaszcza gdy przepisy przywołanej ustawy przewidują możliwość zlecenia realizacji tych zadań przez organy jednostek samorządu terytorialnego.

Na terenie naszego miasta działania na rzecz rodzin wymagających wsparcia realizują: Ośrodek Pomocy Społecznej, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, szkoły, przedszkola, Sąd Rejonowy, kuratorzy zawodowi i społeczni, Policja, Urząd Miasta, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie oraz organizacje pozarządowe realizujące zadania na rzecz wspierania rodziny.

Adresatami programu są rodziny z dziećmi, zamieszkujące na terenie Gminy Racibórz.

Finansowanie Programu odbywa się ze środków budżetu miasta, dotacji budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych, dotacji z budżetu państwa na realizację zadań zleconych, programów rządowych z zakresu wspierania rodziny oraz innych środków pozyskanych w ramach konkursów dotacyjnych.

Celem głównym Programu jest tworzenie sprzyjających warunków dla funkcjonowania rodziny, a nie bezpośrednio zaspokajanie jej potrzeb.

W 2021 roku na terenie Gminy Racibórz realizowane były działania i przedsięwzięcia w obszarach określonych programem tj.:

1. Zapewnienie rodzinom żyjącym w trudnych warunkach materialnych socjalnego bezpieczeństwa poprzez dostarczenie usług i świadczeń.

Zadawalająca sytuacja materialna rodziny determinuje w znacznym stopniu zabezpieczanie potrzeb rodziny, zarówno tych podstawowych jak i wyższego rzędu. To dzięki środkom materialnym można zabezpieczyć potrzeby żywnościowe, mieszkaniowe, ale również zdrowotne, edukacyjne czy dalej idąc potrzeby kulturalne i rekreacyjne. Niedostateczna ilość środków materialnych zaburza funkcjonowanie rodziny poprzez zachwianie poczucia bezpieczeństwa, rodzi sytuacje stresogenne, które mogą prowadzić do wielu dysfunkcji. Pomoc rodzinie poprzez dostarczenie środków materialnych jak i niematerialnych w celu zabezpieczenia potrzeb jej członków pozwala na przeciwdziałanie powstawaniu dysfunkcji.

Raciborskie rodziny w 2021 roku korzystały z licznych świadczeń szeroko rozumianej pomocy społecznej przyznawanej, między innymi, na podstawie ustawy o pomocy społecznej, ustawy o świadczeniach rodzinnych, ustawy o pomocy państwa w wychowaniu, ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

Tabela nr.1

Pomoc materialna udzielana rodzinom w 2021 roku		
L.p.	Rodzaj świadczenia	Liczba rodzin
1.	Świadczenia rodzinne z dodatkami	2324
2.	Świadczenie wychowawcze „500+”	5392
3.	Świadczenie rodzicielskie	161
4.	Świadczenie pielęgnacyjne	168
5.	Zasiłek pielęgnacyjny	1402
6.	Świadczenie „Dobry start”	1
7.	Jednorazowe świadczenie na podstawie ustawy „Za życiem”	3
8.	Zasiłki przyznane na podstawie ustawy o pomocy społecznej	103

Źródło: Dane OPS Racibórz

W celu wzmocnienia funkcji rodziny i budowania więzi rodzinnych realizowane były także programy dla rodzin wielodzietnych. Gminny Program „Rodzina +” skierowany jest do rodzin wielodzietnych zamieszkałych na terenie miasta Racibórz. Celem Programu jest zwiększenie możliwości zaspokojenia potrzeb tych rodzin, w szczególności rekreacyjnych, sportowych i kulturalnych oraz promocja rodziny, jako podstawowej i najważniejszej komórki społecznej. Program realizowany jest poprzez opracowanie, promocję i koordynację ulg w różnych dziedzinach usług.

Ponadto zgodnie z ustawą z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny w Gminie Racibórz realizowane były działania wprowadzone zapisami ustawy tj.:

zapewniono dostęp do szeregu uprawnień przysługujących członkom rodziny wielodzietnej, polegających na przyznaniu korzystniejszego od ogólnie obowiązującego dostępu do towarów, usług lub innych form działalności na podstawie wydanych Kart Dużej Rodziny. Ustawa określa zasady przyznawania członkom rodziny wielodzietnej Karty Dużej Rodziny, sposób przyznawania im uprawnień oraz sposób realizacji i finansowania zadań wynikających z ustawy. Dostęp do towarów i usług na korzystnych warunkach sprzyja zaspakajaniu potrzeb rodzin również w dziedzinie kultury i wypoczynku oraz spędzania wspólnie wolnego czasu.

Tabela nr 2.

Pomoc niematerialna udzielona rodzinom w 2021 roku		
L.p.	Rodzaj świadczenia - usługi	Liczba świadczeń
1.	Złożenie wniosku o wydanie Karty Dużej Rodziny	207
2.	Wydanie Karty Dużej Rodziny	524
3.	Złożenie wniosku o wydanie Karty Rodzina+	248
4.	Wydanie Karty Rodzina+	785
5.	Wyżywienie w szkołach na podstawie decyzji administracyjnej	69
6.	Wyżywienie w przedszkolach na podstawie decyzji administracyjnej	47
7.	Wyżywienie w szkołach na podst. Modułu III 1.2 Programu „Posiłek w szkole i w domu”	16
8.	Wyżywienie w przedszkolach na podst. Modułu III 1.2 Programu „Posiłek w szkole i w domu”	3

Źródło: UM Racibórz, OPS Racibórz

2. Wspieranie rodzin niewydolnych wychowawczo celem przywrócenia ich prawidłowego funkcjonowania.

Rodzina jest podstawową i najważniejszą komórką społeczną. To tam dokonuje się kształtowanie naszego społeczeństwa. Instytucje państwowe oraz organizacje pozarządowe prowadzą działalność wspierającą i edukacyjną na rzecz rodziny. W sytuacji gdy rodzina nie jest w stanie przy wykorzystaniu własnych uprawnień i możliwości zabezpieczyć swych potrzeb konieczne jest wsparcie zewnętrzne. Takie wsparcie organizowane jest również w Gminie Racibórz. Zadania realizowane są przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej tj. Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie jak również przez jednostki oświatowe: Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną, szkoły, przedszkola. Działania wspierające rodzinę podejmują także organizacje pozarządowe działające na terenie naszej Gminy. Działania powyższych instytucji są wyspecjalizowane i dostosowane do realnych potrzeb rodziny. Tylko szybka i adekwatna do potrzeb danej rodziny pomoc daje gwarancję zażegnania kryzysu i przywrócenie rodzinie zdolności do samodzielnego funkcjonowania.

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w celu wsparcia rodziny, dziecko może zostać objęte opieką i wychowaniem w placówce wsparcia dziennego. Placówka Wsparcia Dziennego prowadzona jest w naszej Gminie przez Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Dzieci, Młodzieży i Rodziny „Pomocna Dłoń” i realizuje pomoc w formie pracy wspierającej w placówce i podwórkowej. Placówka w 2021 roku zapewniała dzieciom i młodzieży poprzez działanie zatrudnionych wychowawców, pedagogów ulicy, instruktorów

oraz wolontariuszy opiekę i wychowanie; pomoc w nauce (korepetycje, współpraca z pedagogami szkolnymi i nauczycielami podopiecznych); organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe, rozwój zainteresowań: wokalnych - chór, plastyczno-technicznych, modelarskich, dziennikarskich, kulinarnych, tanecznych, wspinaczki ściankowej, a także wycieczek pieszych i rowerowych. Pracę podwórkową realizowano z wykorzystaniem „Mobilnej szkoły.” Na terenie Placówki umożliwiono rodzicom i dzieciom regularne konsultacje psychiatry dziecięcego. Liczba dzieci uczęszczających do Placówki Wsparcia Dziennego wynosiła 30 osób.

Wsparcie rodziny realizowane było również poprzez zapewnienie raciborskim dzieciom 186 miejsc w żłobkach i 2000 miejsc w przedszkolach na terenie miasta.

Bezpośredniej pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielała zarówno dzieciom jak i rodzicom Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Raciborzu. Do zadań Poradni należy m. in. diagnozowanie dzieci i młodzieży. Efektem diagnozowania dzieci i młodzieży jest wydanie opinii lub wydanie orzeczenia o potrzebie: kształcenia specjalnego, zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego lub indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży, objęcie dzieci i młodzieży bezpośrednią pomocą psychologiczno-pedagogiczną.

Poradnia w okresie sprawozdawczym objęła badaniami diagnostycznymi 1420 osób (dzieci i młodzież), natomiast terapią psychologiczną - 35 dzieci.

Działania wspierające na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży prowadziły szkoły organizując w okresie sprawozdawczym 40 form wsparcia, którymi zostało objętych 1100 dzieci.

W sytuacji, gdy rodzina przeżywa trudności w wypełnianiu swoich funkcji opiekuńczo-wychowawczych może uzyskać wsparcie asystenta rodziny, do którego zadań należy m. in. udzielanie pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, a w tym: w zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego, udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów socjalnych, psychologicznych i wychowawczych, motywowanie do udziału w zajęciach grupowych dla rodziców, mających na celu kształtowanie prawidłowych wzorców rodzicielskich i umiejętności psychospołecznych, podejmowanie działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin.

Rodziny mogły uzyskać również wsparcie w postaci pracy socjalnej realizowanej przez pracownika socjalnego. Celem pracy socjalnej jest pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych, rozwijanie lub wzmacnianie ich aktywności i samodzielności życiowej.

W okresie sprawozdawczym 87 rodzin objętych było wsparciem asystenta rodziny, w tym 2 rodziny z dzieckiem posiadającym zaświadczenie o ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniu albo nieuleczalnej chorobie zagrażającej życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu, w oparciu o ustawę o wspieraniu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem.”

W 34 rodzinach, w których wychowywały się dzieci prowadzona była praca socjalna.

Niezaspokajanie potrzeb dzieci poprzez zaniedbanie, a w szczególności stworzenie sytuacji stanowiących bezpośrednie zagrożenie zdrowia i życia dzieci było uzasadnioną podstawą do podjęcia jednej interwencji przez pracowników socjalnych Ośrodka Pomocy Społecznej.

W sytuacji zabezpieczenia żywotnych interesów rodziny oraz bezpieczeństwa jej członków dochodzi do uruchomienia szczególnych form pomocy, do których należy zapewnienie schronienia i umieszczenie dzieci w pieczy zastępczej.

W 2021 roku ze schronienia w Domu dla Matek z Dziećmi „Maja” prowadzonym przez Stowarzyszenie Przyjaciół Człowieka „Tęcza” skorzystało 16 kobiet i 22 dzieci.

W ramach zadania: *prowadzenie poradnictwa specjalistycznego dla rodzin z dziećmi*, funkcjonariusze Komendy Powiatowej Policji w Raciborzu przeprowadzili 5 spotkań w Domu dla Matek z Dziećmi „Maja” dla mieszkanek placówki o tematyce przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Do rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej zostało skierowanych łącznie 42 dzieci. Piecza zastępcza jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców. Piecza zastępcza zapewnia m.in. pracę z rodziną umożliwiającą powrót dziecka do rodziny biologicznej lub gdy jest to niemożliwe – dążenie do przysposobienia dziecka, a w przypadku braku możliwości przysposobienia dziecka – opiekę i wychowanie w środowisku zastępczym, przygotowanie dziecka do godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia.

Organizatorzy rodzinnej pieczy zastępczej zorganizowali 323 zespoły do spraw okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w pieczy zastępczej i opracowali wspólnie z rodzinami 25 planów pracy. W 2021 roku 2 dzieci powróciło z pieczy zastępczej do rodziny biologicznej.

3. Rozwój aktywności społecznej na rzecz dziecka i rodziny.

Istotną rolą rodziców jest podejmowanie działań sprzyjających zapewnieniu wychowywanym przez nich dzieciom jak najlepszych warunków egzystencjalnych oraz rozwojowych. Organizacje i instytucje funkcjonujące na terenie Gminy dostarczały usługi i wsparcie dla rodzin. W ramach zadania: *organizowanie i współorganizowanie wypoczynku zimowego i letniego dla dzieci i młodzieży* przygotowano Akcję „Lato w mieście” oraz Akcję „Zima w mieście”. W ramach tych akcji - Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna, Ośrodek Sportu i Rekreacji, Raciborskie Centrum Kultury, Muzeum, Arboretum Bramy Morawskiej oraz Stowarzyszenie Drengowie znad Górnej Odry zorganizowały dla dzieci wypoczynek, zajęcia kulturalne i sportowe m. in. bezpłatny wstęp na basen H₂O, bezpłatne warsztaty Extreme City na skateparku, plenerowe zajęcia kreatywne i świetlicowe, gry i zabawy terenowe na terenie Kempingu Obora i Arboretum Bramy Morawskiej, rodzinne spływy kajakowe i rodzinny rajd rowerowy oraz warsztaty tematyczne.

W ramach Akcji „Lato w mieście 2021” zorganizowano 6 form wypoczynku, z których skorzystało 1400 dzieci. W ramach Akcji „Zima w mieście 2021” zorganizowano również 6 form wypoczynku. W akcji wzięło udział 1400 dzieci.

W okresie sprawozdawczym placówki oświatowe oraz Ośrodek Pomocy Społecznej zrealizowały pomoc materialną oraz niematerialną dla dzieci i młodzieży. Z pomocy zorganizowanej w formie ogólnodostępnych zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży skorzystało 1230 dzieci. Natomiast 18 rodzin z dziećmi będących w trudnej sytuacji ekonomicznej otrzymały stypendium szkolne.

4. Zapewnienie bezpieczeństwa dziecku i rodzinie poprzez podejmowanie działań interdyscyplinarnych.

Celem zapewnienia bezpieczeństwa dziecku i rodzinie, na mocy ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005 r. Uchwałą Nr VIII/105/2011 Rady Miasta Racibórz z dnia 22 czerwca 2011 r. został powołany Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Do zadań Zespołu

Interdyscyplinarnego należy m in. diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie, podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku, rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielania pomocy w środowisku lokalnym, monitorowanie zjawiska przemocy oraz prowadzenie procedury „Niebieskie Karty.”

Z informacji przedstawionych przez Zespół Interdyscyplinarny wynika, że w 2021 roku sporządzono 115 „Niebieskich Kart” - część A. Po wdrożeniu procedury utworzono 104 grupy robocze, które odbyły 341 spotkań.

Z uwagi na stan epidemii i związane z nim ograniczenia kontaktów społecznych, znaczna część grup roboczych odbyła się w formie telefonicznej, natomiast spotkanie Zespołu Interdyscyplinarnego odbyło się jeden raz. Na spotkanie zaproszony został prelegent z Komendy Powiatowej w Raciborzu i przedstawił zmiany w kodeksie postępowania cywilnego, umożliwiające nieprocesową eksmisję z miejsca zamieszkania sprawcy przemocy domowej.

W ramach zadania: *rozwijanie współpracy interdyscyplinarnej na rzecz rozwiązywania problemów opiekuńczo-wychowawczych*, mając na celu zapewnienie bezpieczeństwa dziecku i rodzinie poprzez podejmowanie działań interdyscyplinarnych 87 rodzin objętych było nadzorem opiekuńczym oraz 36 nieletnich objętych było nadzorem kuratora zawodowego.

5. Podnoszenie kwalifikacji pracowników instytucji i organizacji wspierających rodzinę.

W 2021 roku starszy pracownik socjalny oraz specjalista pracy socjalnej ukończyli specjalizację w zawodzie pracownik socjalny I stopnia, organizowanym przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu, w ramach projektu dofinansowanego z Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 Działanie 2.5 Skuteczna pomoc społeczna pn. „Specjalizacja kadr zatrudnionych w instytucjach pomocy i integracji - I stopień w zawodzie pracownik socjalny”. Pracownik socjalny ukończył interdyscyplinarne szkolenie dla osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie – Studium przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Dwóch pracowników socjalnych uczestniczyło w szkoleniu „Pierwszy dzwonek- wspieranie zdrowia psychicznego” oraz szkolenie pt „ Zapobieganie zakażeniom HIV i zwalczanie AIDS”. Asystent rodziny uczestniczył w konferencji warsztatowej pt „ Kompleksowa praca z rodziną z problemem przemocy domowej - procedury, formy pomocy, interwencja” oraz w szkoleniu pt. „Praca asystenta rodziny - krok w dobrym kierunku”.

Pracownicy Ośrodka realizujący pracę na rzecz rodziny dbali o bieżące śledzenie aktualnych przepisów. Poszerzali swą wiedzę zawodową poprzez samokształcenie, korzystając z materiałów dostępnych w formie elektronicznej w ramach rekomendacji oraz dobrych praktyk.

6. Wpływ stanu epidemii na realizację Programu Wspierania Rodziny dla Miasta Racibórz w roku 2021.

Stan epidemii spowodowany rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 oraz wprowadzenie przepisów określających zakazy i nakazy związane z wystąpieniem epidemii, miała znaczący wpływ na realizację zadań objętych Programem. Pomoc niematerialna kierowana do rodzin w dużej mierze polega na kontakcie bezpośrednim. Zatem ograniczenia kontaktów społecznych dotyczyły praktycznie większej części sfer naszego życia: rodzinnej, zawodowej, edukacji, kultury. Ograniczenia przekładały się na sposób współpracy pomiędzy osobami korzystającymi z zasobów wsparcia społecznego i osób realizujących pomoc. Zadania ujęte w Programie były realizowane, jednak ich wypełnianie wymagało

dostosowania do panujących warunków epidemicznych.

7. Sporządzenie sprawozdań.

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. (t.j. Dz.U. 2022 poz. 447) w dniu 30.07.2021 r. sporządzono sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres 01.01.2021r. do 30.06.2021 r., a kolejne, obejmujące okres od 1.08.2021r. do 31.12.2021r. sporządzono w dniu 8.02.2022 r. Sprawozdania zostały przekazane w wersji elektronicznej właściwemu wojewodzie.

WYKAZ TABEL:

Tabela nr 1: Pomoc materialna udzielona rodzinom w 2021 roku.

Tabela nr 2: Pomoc niematerialna udzielona rodzinom w 2021 roku.